

گفتارهایی در حقوق شهروندی حقوقی شهروندی و سازمان تعزیرات حکومتی

دکتر محمود عباسی دکتر علیرضا جمشیدی

دکتر امیر حسن نیازپور

دکتر محمد بارانی دکتر ه معتمدی پاکنیت

نشر میزان

عنوان و نام پدیدآور : گفتارهایی در حقوق شهروندی: حقوق شهروندی و سازمان تعزیرات حکومتی / محمود عباسی، علیرضا جمشیدی، امیرحسین نیازپور، محمد بارانی، مصطفی پاك‌نیت (به سفارش) سازمان تعزیرات حکومتی، معاونت توسعه و مدیریت و منابع، اداره كل آموزش و پژوهش
 مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۳۹۶
 مشخصات ظاهری : ۱۴۴ ص.
 فروست : نشر میزان؛ ۱۰۸۹
 شابک : 978-964-511-888-2

وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 یادداشت : محمود عباسی، علیرضا جمشیدی، امیرحسین نیازپور، محمدبارانی، مصطفی پاك‌نیت
 عنوان دیگر : حقوق شهروندی و سازمان تعزیرات حکومتی
 موضوع : سازمان تعزیرات حکومتی -- قوانین و رویه‌ها
 موضوع : حقوق مدنی -- ایران -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
 موضوع : Civil rights -- Iran -- Addresses, essays, lectures :
 مشخصات فزونی : سازمان تعزیرات حکومتی، معاونت توسعه مدیریت و منابع اداره كل آموزش و پژوهش
 رده‌بندی كلاس : ۱۲۰ / ۵۰۰ KMH
 رده‌بندی دیویی : ۳۴۰ / ۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۵۰۰۴۹

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایله کردن و...) از این اثر بدون اخذ مجوز از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره‌های ذیل اطلاع دهید.

۱۰۸۹

نشر میزان

گفتارهایی در حقوق شهروندی
 حقوق شهروندی و سازمان تعزیرات حکومتی
 دکتر محمود عباسی دکتر علیرضا جمشیدی
 دکتر امیرحسین نیازپور
 دکتر محمدبارانی دکتر مصطفی پاك‌نیت
 چاپ اول: تابستان ۱۳۹۶

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شماره: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۸۸۸-۲

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعداز چهارراه سهروردی، خ کاوسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
 فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰
 واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
 وب سایت: www.mizan-law.ir mizannasher@yahoo.com پست الکترونیکی:

فهرست مطالب

۹	بیاض
۱۳	مد

بخش اول - مجموعه مقالات ۲۷

گفتار یکم - حقوق شهروندی و دادرسی منصفانه در سازمان تعزیرات حکومتی ۲۸
--

دکتر علیرضا جمشیدی

درآمد ۲۹

الف. دادرسی منصفانه و حقوق مهم ۳۱

ب. دادرسی منصفانه و حقوق بزه دیده (پانزدهم) ۳۴
--

پ. چهارچوب‌های دادرسی منصفانه ۳۶
--

ت. دادرسی منصفانه در شعب تعزیرات حکومتی ۳۸
--

ث. حقوق شهروندی در سازمان تعزیرات حکومتی ۴۱

برآمد ۴۲

گفتار دوم - حقوق شهروندی و تعزیرات حکومتی؛ مبانی و خاستگاه حقوق شهروندی ۴۳

دکتر محمود عباسی

درآمد ۴۴

الف. حقوق شهروندی در آموزه‌های دینی ۴۵
--

- ب. جایگاه حقوق شهروندی در ایران ۴۶
- پ. حقوق شهروندی در نظام اداری ۴۷
- ت - حقوق شهروندی و تعهد بین‌المللی ۴۸
- ث - حقوق شهروندی؛ شفافیت، آموزش و پیشگیری ۵۱
- ج - حقوق شهروندی و حقوق مالکیت ۵۴
- ح - حقوق شهروندی، گستره‌ی آن ۵۹
- الف: توجه به حقوق شهروندی در رهگذر دستگاه‌های اجرایی ۵۹
- ب: توجه به حقوق شهروندی از رهگذر بستر اجتماعی ۶۰

گفتار دوم - شهروندان بر پیش‌گیری از جرم و تخلف در قلمرو سازمان

تعزیرات - دوم ۶۳

دکتر امیرحسین نیازپور

- درآمد ۶۴
- یکم؛ چیستی حق بر پیشگیری از جرم و تخلف ۶۷
- دوم؛ هنجارمند شدن پیشگیری از جرم و تخلف ۶۹
- سوم؛ اصول ناظر به حق بر پیشگیری از جرم و تخلف ۷۳
- چهارم؛ مرحله‌های دسترسی به پیشگیری از جرم و تخلف ۷۷
- برآمد ۷۸

گفتار چهارم - حقوق شهروندی و پیشگیری از تخلفات ۸۲

دکتر حمید برانی

- درآمد ۸۳
- الف. مفهوم پیشگیری ۸۶
- ب: گونه‌های پیشگیری ۸۷
- پ: مدل‌های پیشگیری از جرم ۸۹
- برآمد ۹۱

فهرست مطالب ♦ ۷

گفتار پنجم - حقوق شهروندی و حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان ۹۲

دکتر مصطفی پاک‌نیت

درآمد ۹۳

الف. مفهوم و تاریخ تحولات حقوق مصرف‌کننده ۹۵

ب: حقوق مصرف‌کنندگان در رهگذر قوانین موضوعه ۹۹

ب.۱: حق بر مطابقت بر کالا و خدمات ۹۹

ب.۲: حق بر محاسبه قیمت کالا ۱۰۰

ب.۳: حق بهره‌مندی از ضمانت‌نامه ۱۰۰

ب.۴: ایراد حقوق مصرف‌کنندگان ۱۰۰

ب.۵: مد ۱۰۲

بخش دوم - ضمانت ۱۰۳

ضمیمه شماره ۱- دستورالعمل شهروندی ۱۰۴

سازوکار اجرا و نظارت بر اجرای احکام حقوق شهروندی ۱۲۷

ضمیمه شماره ۲- قانون حقوق شهروندی ۱۲۸

قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی ۱۲۹

ضمیمه شماره ۳- اصول راهبردی قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در

قلمرو حقوق شهروندی ۱۳۲

بخش سوم - منبع‌شناسی حقوق شهروندی ۱۳۵

غلامرضا قلی‌پور و سیدپوریا رسولی

دیباچه

۱. سازمان تعزیرات حکومتی، نهادی دو - وجهی (اداری - شبه قضایی) است و ماهوریتی چندجانبه بر عهده دارد. با توجه به ویژه بودن ساختار و کارکرد این سازمان، «مأموریت هویت و جایگاه آن به درستی شناخته و معرفی شود. به همین جهت، باید از کیفیت‌های یک‌جانبه دوری گزید. کارکرد این سازمان را نه می‌توان در حد اقدامات مربوط به «پایین آورد و نه آن را به عنوانی نهادی کاملاً سرکوب‌گر معرفی نمود. در نتیجه، «مأموریت با انتخاب رویکردی همه‌جانبه، ظرفیت‌های کارکردی این سازمان را شناخته و «مأموریت برای کلان برای آینده کاری آن تدوین کرد؛ و صلاحیت‌ها و مأموریت‌هایش را با «مأموریت تحولات اقتصادی و ضرورت حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و کنشگران اقتصادی پربارتر ساخت.

۲. از لحاظ تاریخی، سازمان تعزیرات حکومتی «خاستگاه هویتی خود را در نهاد حسبه پیدا می‌کند. از دیدگاه امروزی این «خاستگاه یک نهاد تنظیم‌گر است و در ردیف نهادهای مختلفی که در کشورهای مختلف بدین منظور پیش‌بینی شده‌اند قرار می‌گیرد. تنظیم‌گری یا انضباط‌بخشی را می‌توان «تلاش پایدار و «مأموریت دولت، بخش خصوصی و یا نهادهای مختلف دولتی - خصوصی برای سازگاری «رفتارهای کنشگران حوزه‌های اقتصادی با استانداردهای تعریف‌شده، پیشگیری و «بازنمایی از تخلف نسبت به این استانداردها» دانست.

۳. در زمینه میزان مداخله دولت در امور اقتصادی و مربوط به بازار، «مداخلت از تناوب مداخله حداقلی و حداکثری دولت فراتر رفته، مداخله‌ای هوشمند را پذیرفته با حفظ انعطاف‌پذیری و خلاقیت مربوط به این حوزه‌ها، آن‌ها را به سوی اهداف بلندمدت و دارای مقبولیت اجتماعی هدایت کند؛ اهدافی مانند بالا بردن رفاه شهروندان، ارتقای ایمنی نظام اقتصادی و اجتماعی و نیز تضمین حقوق و سلامت مصرف‌کنندگان. در همین راستا، قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۱۳۷۳/۷/۱۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام با یادآوری «ضرورت نظارت و کنترل دولت بر امور

اقتصادی و لزوم هماهنگی مراجع قیمت‌گذاری و توزیع کالا و اجرای مقررات و ضوابط مربوط به آن، انجام «کلیه امور تعزیرات حکومتی اعم از امور بازرسی و نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن» را به دولت (قوه مجریه) محول کرده است.

۴. مأموریت اصلی سازمان تعزیرات حکومتی سرزنش کیفری نیست؛ چراکه سرزنش کیفری همیشه راه حل نهایی است و زمانی به کار گرفته می‌شود که سایر راه‌ها نتواند احترام به ارزش‌ها و رعایت هنجارهای اجتماعی را تضمین کند. هدف نهایی آن، تشویق کنشگران اقتصادی به رعایت مقرراتی است که از یک طرف، سلامت اقتصاد و بازار و از طرف دیگر حقوق بنیادین مصرف‌کنندگان را تضمین می‌کنند. ناسیم، معاونت پیشگیری از تخلفات اقتصادی و نیز راه‌اندازی «سامانه رسیدگی به تخلفات»، دمی (سامانه ۱۳۵) در سازمان تعزیرات حکومتی، در همین راستا صورت گرفته است. هدف دوم این سازمان، رسیدگی به تخلفات تعزیراتی از طریق یک نظام پاسخ‌دهی متفاوت است. این تفاوت را از نظر ماهوی می‌توان در جبهه محور نبودن پاسخ‌های پیش‌پایین شده در مقررات مربوط به تعزیرات حکومتی دانست. این پاسخ‌ها بر محور جرم، نقد، توقیف اموال و دیگر پاسخ‌هایی مبتنی است که در مقایسه با نظام کیفردهی قانون اساسی اسلامی، جنبه‌ای تکمیلی و تبعی داشته و با تخلفات مربوط به حوزه‌های بازار و مصرف‌کنندگانی بیشتری دارند. از نظر شکلی، رسیدگی‌های سازمان تعزیرات حکومتی، ضمن رعایت برخی اصول کلی مربوط به آیین دادرسی کیفری، تابع مقررات آیین دادرسی نیست. بنابراین، گونه‌ای از دادرسی اقتراقی متناسب با ماهیت تخلفات اقتصادی در این سازمان وجود دارد. هدف از این دادرسی اقتراقی، کاستن از تشریفات و پیچیدگی‌های خاص مربوط به آیین دادرسی کیفری، دوری جستن از تبعات منفی مربوط به کیفری ساختن امور مربوط به بازار، بالا بردن کارایی و سرعت تصمیم‌گیری در رسیدگی‌ها است. تفاوت دیگر نظام پاسخ‌دهی سازمان تعزیرات حکومتی را می‌توان در کارکرد تعاملی آن با دیگر نهادهای مرتبط با تخلفات اقتصادی (وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، قوه قضائیه، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، گمرک جمهوری اسلامی ایران، نیروی انتظامی، نهادهای صنفی، سازمان غذا و دارو، سازمان ملی استاندارد و ...) در امر نظارت بر بازار، پیشگیری از تخلفات اقتصادی و رسیدگی به این تخلفات دانست.

۵. بدیهی است ماهیت متفاوت رسیدگی‌های سازمان تعزیرات حکومتی به معنای نادیده گرفتن اصول مربوط به دادرسی منصفانه نیست. تضمین اصول و تشریفات دادرسی منصفانه، یکی از اولویتهای مهم سند چشم‌انداز سازمان تعزیرات حکومتی را تشکیل می‌دهد. این سند، اهداف کلی، برنامه‌های راهبردی و عملیاتی سازمان تعزیرات حکومتی در چشم‌انداز ۱۴۰۴ خورشیدی را تبیین و تدوین نموده است. در این چشم‌انداز، «سازمان تعزیرات حکومتی، سازمانی است مقتدر، توانمند و منصف در ایجاد امنیت، رفاه، سلامت و شفافیت در بازار و فضای کسب و کار و حامی حقوق مصرف‌کنندگان فعال اقتصادی». در همین راستا، آماده‌سازی لوایح ماهوی، مربوط به یکپارچه سازی تخلفات اقتصادی، و شکلی، مربوط به اصول و قواعد رسیدگی به این تخلفات، یکی از برنامه‌های عملیاتی این سازمان را تشکیل می‌دهد.

۶. سازمان تعزیرات حکومتی در فصلی نوین از فعالیت خود، مطالعات تطبیقی را در کنار سایر پژوهش‌های زیرمجموعه‌ای به حقوق داخلی، در اولویت قرار داده است. این مطالعات از یک سو، زمینه درک مشترک از چالش‌های مربوط به حوزه تخلفات اقتصادی را فراهم و از سوی دیگر، ایجاد تعاضل با نهادهای بین‌المللی و نیز سازمان‌های دارای کارکرد مشابه با سازمان تعزیرات حکومتی را تسهیل می‌کند. در راستای تقویت پژوهش‌های مربوط به حوزه تخلفات اقتصادی، سازمان تعزیرات حکومتی، دست همکاری خود را به سوی تمامی استادان، شگاه و پژوهشگران محترم کشورمان دراز کرده و از دیدگاه‌ها، پیشنهادها، انتقادهای ارزشمند ایشان به منظور بهبود عملکرد سازمان و ارتقای جایگاه آن استقبال می‌کند.

۷. کتاب حاضر که با عنوان «گفتارهایی در حقوق شهروندی؛ حقوق شهروندی و سازمان تعزیرات حکومتی» مجموعه سخنرانی‌ها و درس‌گفتارهای مکتوب می‌باشد که در قالب تدوین شده است و برای کارشناسان و معاونان سازمان تعزیرات حکومتی ارائه گردیده بود؛ از مجموعه کتاب‌هایی است که در آغاز دهه توسعه و تعالی سازمان تعزیرات حکومتی و در راستای «طرح توسعه و تعالی» - که به همت «جناب آقای دکتر علیرضا جمشیدی»، معاون محترم وزیر و رئیس سابق سازمان تعزیرات حکومتی آغاز گردید - تهیه و تنظیم شده و اینک در اختیار جامعه حقوقی قرار می‌گیرد.

در پایان، لازم می‌دانم از مجموعه معاونت حقوق بشر و امور بین‌الملل وزارت دادگستری خصوصاً جناب آقای دکتر محمود عباسی و جنابان آقایان «دکتر جواد فرشباف ماهریان» و «دکتر امیرحسین نیازپور» و هم‌چنین مجموعه همکاران «معاونت توسعه مدیریت و منابع»، به ویژه «اداره کل آموزش و پژوهش» و نیز مجموعه اداره کل تعزیرات حکومتی استان البرز خصوصاً جناب آقای علی‌اکبر مختاری تشکر نمایم که با تلاش‌های صادقانه خویش زمینه انجام و تکمیل پژوهش حاضر را فراهم ساختند. است. ضمناً از کوشش‌های بی‌شائبه جنابان آقایان علی‌حسین یار احمدی، عبدالرضا شمسایی، غلامرضا قلی‌پور، سید پوریا موسوی و سرکار خانم لیلا خیمه در برگزاری دوره آموزشی حقوق شهروندی و تعزیرات حکومتی و فراهم ساختن موجبات انتشار این کتاب نقش ارزنده‌ای داشتند، قدردانی کنم.

م. دی امیری اصفهانی

معاون، رئیس سازمان تعزیرات حکومتی